

15. Ekerö kyrka.

Pl. 7.

Litteratur: B 1140, L 1678, D 2: 58. J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 247; J. G. Liljegren, Runlära (1832), s. 153; UFT h. 7 (1878), s. 53; H. Hildebrand, Sveriges medeltid 3, s. 467; E. Brate, Anteckningar (ATA); G. Bolin, Stockholms uppkomst (1933), s. 196; S. Gardell, Gravmonument från Sveriges medeltid (1937) 1, s. 179, 2, s. 78.

Avbildningar: Leitz (Peringskiöld a. a.); Peringskiöld (a. a. och B 1140); Hildebrand a. a.

Stenen låg ursprungligen på Ekerö kyrkogård (1600-t.). Den har sedan flyttats in i kyrkan och inlagts i golvet i koret. Vid kyrkans reparation 1880—81 uppbröts stenen ur golvet och uppställdes vid kyrkväggen på södra sidan. År 1883 medgav församlingens kyrkostämman, att den skulle få förvaras i Statens Historiska Museum; den erhöll (år 1916) inv.-n:r 7340.

Trapezformad gravsten av rödaktig sandsten. Längd 1,27 m., bredd 0,86—0,68 m. Runinskriften i en rad längs stenens övre ända. Därunder ett likarmat kors av S:t Georgs-typ; övre korsarmen är krönt av en krona.

Inskrift:

iggeborg : filia : ermundi : iacet : hic :

5 10 15 20 25

»Ingeborg, Ermunds dotter, vilar här.»

Inskriften börjar med ett ✠ och avslutas med ett ☩. Liljegren tolkar detta sista tecken som *a m*, d. v. s. *Ave Maria*.

Till läsningen: Tydligt stungna äro 2, 3 och 8 **g**. 14 **e** har ett litet streck snett över hst, men kortare än i 4 och 24 **e**. 6 **o** har mycket korta bst. 7 **r** har den övre bst rundad; den går in till hst, liksom på latinskt *R*. 15 **r** har däremot *r*-runans vanliga utseende *R*. 19 **d** har ett långt streck tvärs över hst; det liknar en binderuna av **t** och **ä**. Detta tyder på att runorna 4 och 24 böra läsas **e**, icke **ä**. — Peringskiöld: 21—25 **ieacet**. — Dybeck: 1—8 **ikgeberk**.

Inskriften använder det helstungna runalfabetet. Anmärkningsvärda runformer äro: **r** *R*, **e** *†*, **d** *‡* och **c** *↓*.

Ermundus är sannolikt en latinisering av *Ærnmundr*, som är känt från flera inskrifter: U 72, U 81, U 107, L 66 Sanda, Sko sn, L 230 Björnhammar, Lena sn, L 441 Tjursåker, Hammarby sn, L 516 Jädersta, Skepptuna sn, L 591 Ösby-Garns kyrka, D 2: 116 Veda, Angarns sn. Om växlingen *arin* - ~ *arn* - (*ar* -) se O. von Friesen, *Rökstenen* (1920), s. 139.

Kronan över korsarmen utvisar sannolikt förnäm börd. Peringskiöld förmodar, att »denne Ingeborg motte wara Joar Jarls Fru». Han åsyftar den i Erikskrönikan (v. 490 f.) omtalade Jon jarl på Askanäs och hans modiga och rådiga hustru. Det var givetvis för den gamle antikvarien frestande

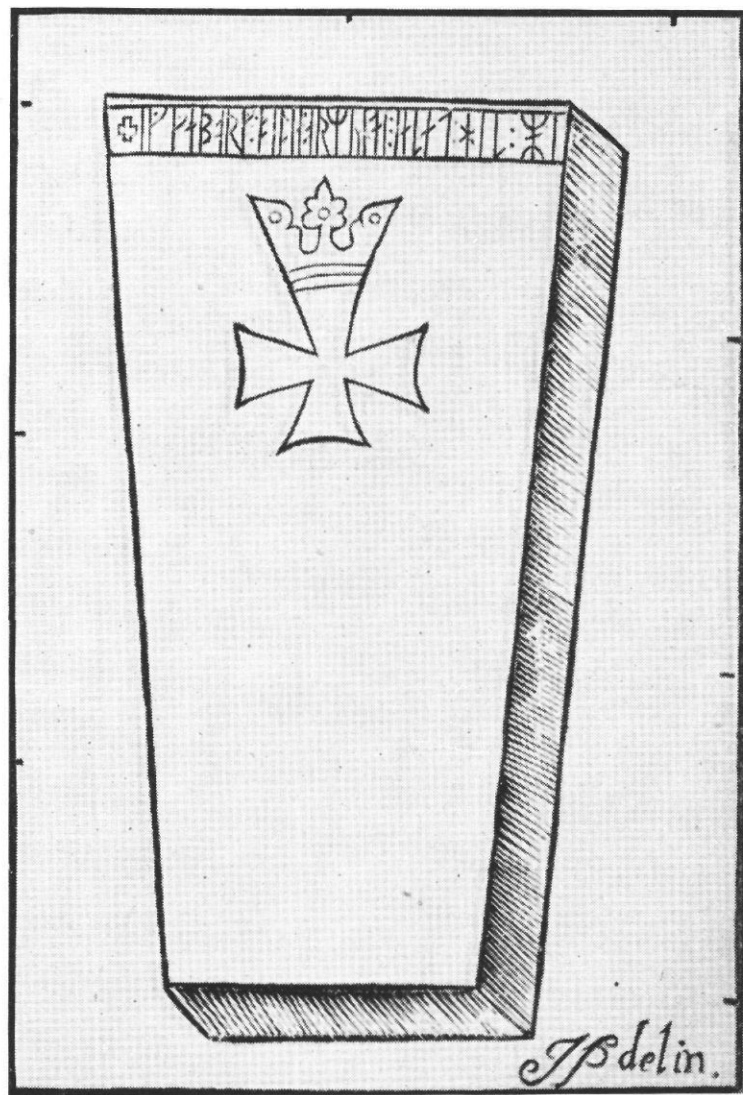

Fig. 12. U 15. Ekerö kyrka.
Efter B 1140.

att tro, att man hade hennes gravvård i behåll. — Gunnar Bolin har satt inskriftens Ermund i förbindelse med Botvidlegendens Hermundus, »quidam vir nobilis et bona memoria dignus», som på sin fädernegård Säby hade grundat en kyrka helgad åt S:t Alban, dit den helige Botvids döda kropp först fördes. Legendens Säby avser säkerligen Säby i Salems sn (A. Lindhagen i *Nordisk Tidskrift för bok- och biblioteksväsen* 9, 1922, s. 81), beläget i den mitt emot Ekerö liggande delen av Södertörn. Är Bolins antagande riktigt, skulle det ge en ungefärlig tidsbestämning för Ekerö-stenen: mitten av 1100-talet eller kanske snarast något senare.

16. Nibble, Ekerö sn.

Litteratur: B 279, L 357. J. Bureus, Fa 6 s. 82 n:r 178 (Bureus' egen uppteckning), Fa 5 n:r 490, Fa 1 s. 105; J. Hadorph, Färentuna Häradz Runstenar (1680), n:r 18; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 247; O. Celsius, SR 1, s. 18; J. G. Liljegren, Runlära (1832), s. 99; V. Dahlgren, Färentuna härad, 1851 (ATA), s. 27; R. Dybeck, Mälarens öar (1861), s. 12; UFT h. 7 (1878), s. 53; S. Bugge o. E. Brate, Runverser, s. 78; E. Brate i Namn och Bygd 2 (1914), s. 84 f.; O. v. Friesen i Namn och Bygd 18 (1930), s. 99 f.

Avbildningar: Leitz 1676 (Hadorph a. a., Peringskiöld a. a. och B 279).

Runstenens plats var enligt Bureus »på Äkerön vidh Nybla», enligt Hadorph »Nybbele wid Allmenne vägen»; det anmärkes, att »här ofwanföre finnes många märkeliga ättehöger, hwar aff sees at thenna har warit en myndig Man». Peringskiöld uppger att den stod westan för prestegården». Enligt Dahlgren låg den kullfallen »å Älby ägor, vester om landsvägen. I Run-Urkunderna angifves den origtigt vara befintlig å Nibble ägor.» Stenen är numera borta och har förgäves eftersökts.

På vänstra sidan var stenen skadad och inskriften defekt. Hadorph uppger, att namnet på den döde var »bortbijtet aff dem som hafwa haft tandewärck».

Inskrift (enligt Bureus och B 279):

kuni · auk : kari : raispu · stin · efir · · · · r : han : uas : buta : bastr : irupi : hakunar

Gunni ok Kari raispu stæin æftir Hann vas bonda bæstr i roði Hakonar.

»Gunne och Kåre reste stenen efter Han var den bäste av bönder i Håkons rod.»

Till läsningen: Bureus (F a 6) har **· kuni · auk · kari : raispu efir · · · · r : han uas : futa : bestr irupi hakunar**. Över sista runan i **kari** står l? Ordet 18—21 **stin** saknas hos Bureus; på Leitz' teckning står det på ett egendomligt sätt sammanträngt. Möjligen har ristningen här varit skadad. 26 **r** finns både hos Bureus och Leitz; det följande : endast hos Bureus. Efter 29 **n** sk endast hos Leitz. 33 **f** Bureus, **b** Leitz. 38 **e** Bureus, **a** Leitz. Sk efter 41 **r** endast hos Leitz. 42 **i** Bureus, **a** Leitz. 51—52 **ar** Bureus, **u** Leitz (av Peringskiöld i *Monumenta* rättat till **au**, möjligen på grund av egen undersökning).

Bureus tolkar (i F a 5) inskriftens sista mening på följande sätt: »Hic erat Prætor optimus, qvi in Hagundia». Han har tydligen uppfattat **futa** som 'fogde' och **hakunar** som genitiv av häradsnamnet Hagund. — Hadorph transskriberar: »han was Butæ bæstr är vthi Hakunö» och uttyder detta: »han war bästa Bonde vthi Hakanö», det är Äkerö». Peringskiöld (*Monumenta* 3, bl. 246) gör om Ekerö följande utläggning: »Äfven som Alsnö fått sitt namn af konung Adils som där bodt och det gamla konungahuset tvifvels uthan å nyo uppbyggia låtit, så hafuer och Äkerön fordom haft sitt rätta nam[n] Hakunau eller Håkonarö af konung Håkans hofhold som til det oftesta skedt är här på Askanäs där nu Äkerö kyrkia står, och undertiden